

és szintéziseinek számos eredménye, ösztönző gondolatai ma már az irodalomtörténeti köztudatnak is részei. Kassákról beszélt, ám önnön tudósi magatartására, szellemiségére is jellemzően fogalmazott, midőn a következőket írta: „Mindig újat keresett, ám egyenesen a múlt századból örökölt bizalommal őrizte a huszadik század katalizmái között még legnehezebben védelmezhető: a művészet emberi rendeltetésének, társadalmi nélkülözhetetlenségének hitét.”

Kulcsár Szabó Ernő – Pomogáts Béla

Gergely Gergely

(1910–1983)

Hetvenhárom évesen távozott el közülünk Gergely Gergely, akit pár hónapja még oly derűs, kiegyensúlyozott embernek láttunk, hogy közeli halálára senki sem gondolhatott.

Szegeden végezte tanulmányait, Sik Sándornál doktorált (*Szabó Dezső stílusa*. Szeged, 1937.), ott is tanárkodott kezdetben. Mint a népi írónok fölnevelkedett, demokratikus elkötelezettségű pedagógus a felszabadulás után hamarosan a fővárosba került, minisztériumi tisztviselőként része volt az új iskolarendszer létrejöttében, sok tankönyv megírásában, véleményezésében. Pályája 1952-ben az ELTE Bölcsészettudományi Karára vezet, két esztendővel később Sőtér István tanszékének munkatársa lesz, s ez érdeklődését erősen a XIX. század második felének irodalma felé fordítja. Választotta az akkor különleges tisztelet és kutatókedv övezte Tolnai Lajos: nemcsak válogatást készít munkáiból a Magyar Klasszikusok sorozatban, hanem az évtized végére már készen áll róla kandidátusi értekezése is (*Tolnai Lajos pályája*. 1964. Akadémiai Kiadó). Ma már eloszlott Tolnai alakja körül az irodalmi legendák dicsfénye, a sugárkoszorú, amely részben még a disszertáció szerzőjének szemét is elkápráztatta. Ám ez nem változtat azon, hogy a témával foglalkozók ma sem lehetnek meg Gergely Gergely könyve nélkül, noha azóta újabb monográfia is napvilágot látott a komor és lázongó íróról.

Számára életszükséglet volt a tanítás, nem zavarta az, ha hallgatói inkább érdeklődést tudtak felmutatni, mint megalapozott ismereteket, ezért töretlen kedvvel végezte az irodalomtörténeti oktatást a szomszéd országok egyetemén is (Újvidéken 1964–65-ben, Bukarestben 1975–76 folyamán). Különös örömmel nevelte szeminaristáit filológiai munkára. Átadott nekik sok olyan ismeretet, mesterfogást, amelyet maga gyűjtött össze, kísérletezett ki a Jókai regények sajtó alá rendezése közben. Kezdetől fogva beállt a sorozat munkatársai közé, s a szöveg gondozás idejének jelentős részét követelte meg, hiszen három nagyobb és négy kisebb regényt jelentetett meg. Különösen izgatta a cselekmény viszonya a korabeli hiteles valósághoz. Idevágó kutatásait elismerően értékelte Kovács Kálmán is az *Enyim, tied, övé* ismertetése kapcsán: „Kiderült, hogy a rikitóan szélsőséges, romantikus szituációk és jellemek mögött gyakran lappanganak korabeli hírek, újságcikkek, visszaemlékezések vagy tényleg megtörtént históriák.” (ItK 1965. 722.)

Kegyetlen a Sors, amely váratlanul véget vetett életének, megakadályozta őt a magyar regény szerkezetéről írt tanulmánya befejezésében. Munkatársai, budapesti, újvidéki, bucaresti hallgatói, mindazok, akik felhasználják tudományos munkásságát kutatásaikban, emlékezni fognak rá. Mi pedig, akik egy tanszéken dolgoztunk vele, mindent megteszünk majd, hogy tiszta és vonzó egyéniségét ne feledjük, irodalomtörténeti eredményeit pedig megismerje, továbbépipse az utókor.

Nagy Miklós

Kovács Kálmán

(1930–1983)

A 30-as évek tehetségmentő, szegénysorsú gyermekeket felkaroló mozgalma juttatta a csurgói gimnáziumba, a debreceni egyetemre már önnön választása, a protestáns, demokratikus hagyományok iránti vonzalma révén került. Tudományos pályafutását a leegyszerűsítő, nemegyszer kirekesztő és elszegényítő műltszemlélet korrekciójának jegyében kezdte az 50-es évek második felében. Kandidátusi dolgozata (*Fejezet a magyar kritika történetéből, Gyulai Pál irodalmi elveinek kialakulása, 1850–1860*. Bp. 1963.) a XIX. század közepének irodalmi élet-